

اهواز - گزارش میدانی

به گزارش خبرنگار جهان اخبار مهدی سلامت دوم، سه‌چرخه‌هایی با بارهای بلند و نامتوازن از کارتن، پلاستیک، کیسه‌های سیاه و گاه وسایل اسقاطی؛ تصویری که این روزها در بسیاری از خیابان‌های اهواز تکرار می‌شود. وسیله‌هایی که اغلب با موتورهای کوچک یا حتی با نیروی انسانی حرکت می‌کنند و ارتفاع بارشان گاهی از چند متر هم فراتر می‌رود. منظره‌ای که نه‌تنها سیمای شهر را مخدوش کرده، بلکه پرسش‌های جدی درباره وضعیت معیشت مردم، ساماندهی پسماند و نقش مدیریت شهری در این میان ایجاد کرده است. در سال‌های اخیر، تعداد سه‌چرخه‌های زباله‌جمع‌کن در مناطق مختلف اهواز به شکل محسوسی افزایش یافته است؛ از محله‌های مرکزی گرفته تا حاشیه شهر. شهروندان می‌گویند دیگر دیدن این وسایل در ساعات مختلف شبانه‌روز به یک عادت تبدیل شده است.

اقتصاد زیر بار زباله

کارشناسان اجتماعی، رشد این پدیده را بیش از هر چیز با فشارهای اقتصادی مرتبط می‌دانند. افزایش نرخ بیکاری، کاهش قدرت خرید و دشواری یافتن شغل پایدار باعث شده برخی از شهروندان، به‌ویژه جوانان و مهاجران، به جمع‌آوری و تفکیک زباله‌های خشک به‌عنوان منبع درآمد روی بیاورند. یک جامعه‌شناس محلی در گفت‌وگو با خبرنگار ما می‌گوید: «وقتی فرصت شغلی رسمی و پایدار وجود ندارد، اقتصاد غیررسمی گسترش پیدا می‌کند. جمع‌آوری پسماند خشک یکی از ساده‌ترین و در دسترس‌ترین گزینه‌هاست؛ سرمایه اولیه زیادی نمی‌خواهد و درآمد روزانه، هرچند اندک، اما نقد است.» بر اساس مشاهدات میدانی، بسیاری از این افراد صبح زود یا پس از تریکی هوا در سطح شهر تردد می‌کنند و با جست‌وجو در مخازن زباله، کارتن، بطری پلاستیکی، فلزات و

سایر مواد قابل بازیافت را جدا می‌کنند. این مواد سپس به مراکز غیررسمی خرید و فروش ضایعات منتقل می‌شود.

نمای شهری در محاصره بارهای نامتوازن

آنچه بیش از هر چیز جلب توجه می‌کند، شکل ظاهری این سه‌چرخه‌هاست؛ بارهایی که بدون پوشش مناسب و با طناب‌های موقت مهار شده‌اند، در مسیرهای اصلی شهر حرکت می‌کنند. در برخی موارد، ارتفاع بار به‌قدری زیاد است که تعادل وسیله را به خطر می‌اندازد و احتمال واژگونی را افزایش می‌دهد. یک راننده تاکسی در خیابان نادری می‌گوید: «گاهی وسط خیابان پا این سه‌چرخه‌ها رویه‌رو می‌شویم که دید را کاملاً می‌گیرند. هم خطر تصادف دارند، هم چهره شهر را خراب می‌کنند. مسافر خارجی یا همان که بیاید، چه برداشتی می‌کند؟» در کنار خطرات ترافیکی، پراکندگی زباله در مسیر حرکت نیز یکی دیگر از مشکلات است. تکان‌های وسیله در دست‌اندازها یا سرعت‌گیرها باعث می‌شود بخشی از بار روی زمین بریزد و آلودگی بصری و بهداشتی ایجاد کند.

حلقه گمشده مدیریت پسماند

مدیریت شهری اهواز در سال‌های گذشته بارها از اجرای طرح‌های تفکیک زباله از مبدأ سخن گفته است. با این حال، نبود سازوکار منسجم برای مشارکت شهروندان و نبود نظارت کافی بر چرخه جمع‌آوری و بازیافت، باعث شده بخش قابل‌توجهی از این فرایند به دست شبکه‌های غیررسمی بیفتد. یک کارشناس محیط زیست معتقد است: «اگر سیستم رسمی جمع‌آوری و تفکیک پسماند کارآمد باشد، نه‌تنها درآمد حاصل از بازیافت به شهرداری می‌رسد، بلکه افراد فعال در این حوزه هم می‌توانند در قالب شرکت‌های پیمانکار یا تعاونی‌های رسمی فعالیت کنند. در

حال حاضر اما یک بازار موازی شکل گرفته که نه مالیات می‌دهد، نه نظارت بهداشتی دارد.» به گفته او، این وضعیت علاوه بر آسیب به سیمای شهری، موجب از دست رفتن بخشی از منابع مالی شهرداری نیز می‌شود؛ منابعی که می‌توانست صرف بهبود خدمات شهری شود.

چهره پنهان؛ کار در شرایط سخت

با وجود انتقاده‌ها، نمی‌توان از شرایط دشوار کاری این افراد چشم‌پوشی کرد. بسیاری از زباله‌گردها بدون دستکش، ماسک یا لباس مناسب در میان پسماندهای خانگی و گاه بیمارستانی جست‌وجو می‌کنند. خطر ابتلا به بیماری‌های عفونی، آسیب‌های پوستی و مشکلات تنفسی، همواره آن‌ها را تهدید می‌کند. یکی از سه‌چرخه‌سواران که حاضر به ذکر نامش نشد، می‌گوید: «کار دیگری پیدا نکردم. صبح تا شب می‌گردم شاید صد یا دویست هزار تومان درآمد داشته باشم. سخت است، ولی خرج خانه را باید داد.» این روایت‌ها نشان می‌دهد که پدیده افزایش سه‌چرخه‌های زباله‌جمع‌کن، تنها یک مسئله شهری نیست؛ بلکه بازتابی از شرایط اقتصادی و اجتماعی گسترده‌تر است.

تأثیر بر ترافیک و ایمنی

از منظر ایمنی شهری، حرکت سه‌چرخه‌های سنگین در خیابان‌های پرتردد نگرانی‌هایی ایجاد کرده است. نبود چراغ‌های استاندارد، ترمز

مناسب و بیمه، احتمال بروز حادثه را افزایش می‌دهد. در برخی موارد، این وسایل در بزرگراه‌ها یا مسیرهای سریع‌السير نیز مشاهده می‌شوند که خطر تصادف را دوچندان می‌کند. کارشناسان راهنمایی و رانندگی تأکید می‌کنند که تردد این وسایل باید ساماندهی شود و محدود به مسیرهای مشخص و ساعات خاصی باشد. در غیر این صورت، هم جان رانندگان سه‌چرخه‌ها در خطر است و هم سایر شهروندان.

شهروندان چه می‌گویند؟

نظرات مردم درباره این موضوع دوگانه است. برخی از شهروندان معتقدند که این افراد در واقع بخشی از بار مدیریت پسماند را به دوش می‌کشند و به کاهش حجم زباله کمک می‌کنند. از نگاه آنان، به جای برخورد سلبی، باید شرایط فعالیت آن‌ها را ساماندهی و رسمی کرد. در مقابل، گروهی دیگر بر این باورند که ادامه این روند بدون نظارت، به بی‌نظمی و نازیبایی شهر دامن می‌زند و باید هرچه سریع‌تر برای آن راه‌حلی اساسی اندیشیده شود.

راهکارها؛ از ساماندهی تا اشتغال‌زایی

کارشناسان چند راهکار را برای مدیریت این پدیده پیشنهاد می‌کنند: ایجاد تعاونی‌های رسمی بازیافت؛ ثبت و ساماندهی فعالان این حوزه در قالب تعاونی‌ها، با ارائه کارت شناسایی و تجهیزات ایمن. تقویت تفکیک از مبدأ؛ آموزش شهروندان و فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای جداسازی

سه‌چرخه‌هایی که سیمای شهر را گروگان گرفته‌اند؛ اهواز زیر بار زباله‌های متحرک!

زباله خشک در منازل. نظارت بر مراکز خرید ضایعات: جلوگیری از فعالیت مراکز غیرمجاز و ساماندهی چرخه مالی این بازار. ایجاد فرصت‌های شغلی جایگزین: برنامه‌های اشتغال‌زایی برای اقشار آسیب‌پذیر که ناچار به ورود به این حرفه شده‌اند. به باور بسیاری از متخصصان، برخورد قهری و جمع‌آوری ناگهانی سه‌چرخه‌ها بدون ارائه جایگزین، نه‌تنها مشکل را حل نمی‌کند بلکه آن را به شکل پنهان‌تر بازتولید خواهد کرد.

مسئولیت مشترک

پدیده افزایش سه‌چرخه‌های زباله‌جمع‌کن در اهواز، تصویری چندوجهی از واقعیت امروز شهر است؛ از یک‌سو، نشانه‌ای از تلاش برای بقا در شرایط اقتصادی دشوار و از سوی دیگر، نمادی از خلاهای مدیریتی در حوزه پسماند. شهر اهواز که سال‌ها با چالش‌هایی چون ریزگردها، گرمای شدید و مشکلات زیرساختی دست‌وپنجه نرم کرده، امروز با مسئله‌ای مواجه است که نیازمند نگاه جامع و همدلانه است. نگاهی که هم کرامت انسانی فعالان این حوزه را در نظر بگیرد و هم شأن و سیمای شهری را. در نهایت، حل این معضل تنها با همکاری مدیریت شهری، نهادهای اجتماعی و خود شهروندان امکان‌پذیر است. تا زمانی که ریشه‌های اقتصادی و ساختاری این پدیده مورد توجه قرار نگیرد، سه‌چرخه‌های مملو از زباله همچنان در خیابان‌های اهواز حرکت خواهند کرد؛ یادآور این واقعیت که مسائل شهری، بازتابی از شرایط کلان جامعه‌اند.

